

Dr. BIHARI JÓZSEF tanszékvezető főiskolai tanár :

AZ OROSZ NYELV ESZKÖZEI A KAUZATÍV IGEI KAPCSOLATOK KIFEJEZÉSÉRE

I.

A kauzativitás problémájának aránylag szegényes az irodalma. Magyar vonatkozásban erről a témáról összefoglaló tanulmányt Baboss R. Ernő [1] írt, a szlavisztikában Meillet [2], Miklosich [3], Trautmann [4], Marnitz [5], Bräuer [6], Kuznyecov, P. Sz. [7] és még néhányan foglalkoztak vele.

Mindenekelőtt a kauzativitás fogalma, jelentése szorul tisztázásra.

Ismerte-e a mai értelemben vett kauzativitást (műveltetést) a finnugor alapnyelv, az indoeurópai, az ósszláv?

Szinnyey [8] nyomán a kauzativitásnak általában a következő öt jelentésmozzanata ismeretes :

1. a cselekvés tételése (*mosat, írat* stb.),
2. a cselekvés eszközlése (*neveltet, köhögtet* stb.),
3. átható cselekvés (*kelt, bont* stb.),
4. a cselekvés megengedése, eltűrése (*kicsúsztat* valamit a kezéből stb.),
5. a cselekvés mondása, állítása (*fejét fájtatja* stb.).

A kódexirodalom *facio, jubeo, curo, sino, mando* szavai a kauzativitással kapcsolatban már híven tükrözik ezeket a jelentésmozzanatokat. De a kauzatív igejelentés egy-egy leglényegesebbnek vett mozzanatára utalnak a kauzativumoknak grammatikai irodalmunkban használt különböző elnevezései is :

Molnár Albertnél az *activum secundum*,
Pereszlényinél a *mandativum*,
Révainál a *factitivum*.

A legszerencsésebbnek tartható *causativum* (causativum) elnevezést Riedl Szende nyelvtanában találjuk először. (Leitfaden f. d. Unterricht in d. Magy. Spr. Wien, 1858. 64.) A magyar terminusok jórészt ezek fordításai : *műveltető, parancsoló, cselekedtető, tételő*.

Hogy a kauzatív igejelentés fenti mozzanatai közül melyik az eredetibb, vagyis hogy melyik tekinthető már a finnugor alapnyelvben is megvolt jelentésnek — erre a rokonnyelvek tanúsága szerint a következőképpen válaszolhatunk :

A szorosabban vett műveltetés, a cselekvésnek mással való végeztetése semmiképpen sem eredeti jelentése (a később részletesebben ismertetendő) magyar kauzatív-képzőnek. A vogulban és az osztjákban a valódi műveltetésre alig van példánk. Ugyanez a helyzet a votjákban is. Ahol pedig — mint a finnben, a lappban stb. — e jelentés mégis kifejlődött, valószínűleg csak másodlagos lehet. *Egy* jelentésmozzanat azonban minden egyes finnugor nyelvben megtalálható: az előbb 3-nak jelzett *átható igejelentés*; „... az egyes ugor nyelvek sok transitív igefogalmat csakis intransitív igének causativumával fejeznek ki”, írta már Budenz. [9] *A magyar kauzatív képző első megjelenésekor csak ebben a jelentésben található meg. A teremt, kelt, bont* jelentése tulajdonképpen: teszi, okozza, hogy teremjen; teszi, okozza, hogy bomoljék; teszi, okozza, hogy keljen.

Már ez a három példa is mutatja, hogy az ősi finnugor kauzatív képző a -t. A -t képzők tehát ezekben az esetekben „egy tenni, okozni-féle igető értékével bírnak”. [10] Ezt bizonyítja a -t képző eredete is. „A Debreceni Grammatika óta ugyanis -t képzőinket a *te-sz* »facere« tövével, alaprészével azonosítják: Vevődött ezen toldalék talán ebből: *tesz, tett, tette*; ... (olvastat) mintha így volna: *tette olvasni*”. [11] Megerősíti ezt a feltevést az a tény, hogy a műveltetésnek a *tesz* igével való jelölése más nyelvekben is gyakori: *latin* facio flere aliquem, *francia* faire pleurer, *német* weinen machen stb. Baboss szerint annak sem lehet akadálya, hogy egy „facere” jelentésű igető képzővé váljon. [12]

A magyarban tehát a deverbális -t képző eredeti jelentése az alapszóban kifejezett cselekvéssel való valamiféle tevékenység, azaz a cselekvés tevése, előidézése, okozása stb., pl. a *nézés* tevése, előidézése, okozása a *mutatás*: finn *S. näke* = néz, *näyttä* = mutat. Persze a cselekvés okozásának, előidézésének stb. sok módja van: okozásnak veszi a nyelvérzék pl. a nem gátlást, a megengedést, a cselekvésben való pusztá részvételt is.

Az okozás sok elképzelhető módján kívül azonban különbséget kell tennünk mindenekelőtt *közvetlen* és *közvetett* okozás (előidézés) között. Ha pl. a *kelt, bont* stb. származékok jelentését vizsgáljuk, azt látjuk, hogy ezek a kelés, bomlás stb. egyszerű, *közvetlen* előidézését jelentik csupán, nincs meg azonban bennük a *valódi műveltetés* három mozzanata, amelyet első grammatikánkban Sylvester János így határozott meg: „... quorum significatio tres in se personas includit. Prima est, a qua agendi origo exit; secunda cuius medio operatio perficitur; tertia in quam illa transit” (Corp. Gram. 56). [13] Az igazi műveltető jelentés tulajdonképpen ez, amikor is a cselekvésnek *három* mozzanata van: *A* alany, a cselekvés megindítója, okozója; *B* a második, a cselekvést valóban végrehajtó alany; végül *C* tárgy, melyre a cselekvés hat. [14] E három mozzanat közül az említett igékben (*kelt, bont* stb.) csak *keltő* van meg: *a cselekvés megindító-okozó alanya azonos annak végrehajtójával*. Az alapszóban kifejezett (folyamat, állapot stb.) ilyenkor közvetlen viszonyban van a származékokban kifejezettel, az *okozás közvetlen*. Nem közvetlenül hat azonban a tárgyra az alany cselekvősége a *mosat, irat* stb. tökéletes műveltetőknél; pl. a *mosat*

esetében a háziasszony cselekvőssége nem hat közvetlenül a fehérneműre, hanem csupán a mosónő közvetítésével; az okozás, a cselekvés így közvetett. A *kelt*, *bont* stb. származékok tehát olyan értelemben, mint a *mosat* stb., soha nem voltak műveltetők (*de kauzativumok igen!*), nem homályosult el bennük az okozás sem, ma is megvan világosan: *kelt*: okozza a kelést, *bont*: bomlást okoz stb.

Mindezek előrebocsátása már csak azért is szükségszerűnek látszott, mert az eddig elmondottak fényénél könnyebben megértjük, mi volt a kauzativitás tekintetében a helyzet az indoeurópai, majd az ósszláv nyelvben. Ha az indoeurópai helyzetet vizsgáljuk, a következőket látjuk:

Általában sok különböző jelentésű tő volt képezhető ugyanabból a gyökből, amelyek azonban jelentéstanilag egy közös csoportot alkottak: indoeurópai gyök: **bheudh* = felébredni, ebből négy jelenidő volt képezhető:

1. **bheudh*^o = ébren lenni,
2. **bhundh*^o: a felébredés és a figyelem következetes fejlődését fejezi ki, vagyis: felébredek,
3. *bhodáyati* = ébreszt,
4. *budhyátc* = fel van ébresztve (állapot).

Amint látjuk, a 3. jelentés, az „ébreszt” megvan tehát már az indoeurópai alapnyelvben. Nem kétséges, hogy az indoeurópai „ébreszt” ugyanaz, mint a „kelt” vagy „bont”, „ront”, vagyis *kauzatív* jelentés olyan értelemben, hogy átható cselekvést fejez ki és a cselekvés megindító-okozó alanya azonos annak végrehajtójával.

Az ósszlávban ugyancsak hasonló a helyzet:

1. ószl. *блюсти*; *блюдет* (megóv),
2. *бъдитъ* = ébren van,
3. *боудитъ* (inf. *боудити*) *ébreszt*,
4. (воз-) *бънетъ* = fel fog ébredni.

E négy ige közül *egynek*, a *блюсти*-nak már nincs kapcsolata a többi hárommal. A harmadik jelentés azonban itt is *kauzatív*: *ébreszt*. Más példával is bizonyíthatjuk, hogy az indoeurópai állapotnak az ósszlávban is megmaradt néhány nyoma. Az indoeurópai **siha-*, **legh-*, **sed-*tövekből származó igeeknek 3—3 párhuzamos formáját látjuk az ósszlávban:

1. cselekvést jelölő orrhangú alak: *станѡ*, *лѣгѡ* *сѣдѡ* (inf. *стати*, *лешти*, *сѣсти*),
2. állapotot jelölő alakok: *стоитъ*, *лежитъ*, *сѣдитъ* (inf. *стояти*, *лежати*, *сѣдѣти*),
3. *kauzatív* jelentésű: *ставитъ*, *ложитъ*, *садитъ*: állít, fektet, ültet (inf. *ставити*, *ложити*, *садити*).

A 3. alatt jelzett igeik *kauzatív igeik* a már eddig vázolt értelemben. Igazi műveltető igeikre azonban éppúgy, mint a finnugor alapnyelvben sem, az indoeurópai alapnyelvben és az ósszlávban sem találunk példát.

II.

Történetileg nézve a magyar nyelvben a kauzatív igejelentés alaki kifejezői a következő képzők voltak: [15]

1. az egyszerű -t (vagy az alapszó véghangzójával bővült) -at, -et, és
2. az összetett -it (-ajt, -ejt), -tat, -tet, -szt, -aszt, -eszt (-ajszt stb.).

Az iskolai nyelvtanok — mint látni fogjuk — ma már csak az -at, -et, -tat, -tet képzőket szokták megemlíteni. Valamennyi felsorolt képző közös eleme a -t — mint már jeleztük —, az ősi finnugor (uráli) kauzatívum. Ilyen alakban még ma is megvan több igében, amelyeknek azonban már elhomályosodott a műveltető jelentésük. Az ilyen igék eredetileg műveltető (helyesebben: kauzatív!) jelentése csak akkor válik világosabbá, ha összehasonlítjuk őket más ugyanolyan lővű igékkel: pl. kelt, vő.: fölkel, bont, ront, vő.: boml-ik, roml-ik. [16] A magyar nyelv tehát a legrégebb időktől fogva *szintétikusan*, külön képzővel fejezte ki a műveltetést, amíg más nyelvek ugyanazt csak *analitikusan*, *körülírással* tudják kifejezni. Más szóval: a magyarban külön igefajta, külön nyelvtani kategória áll a műveltetés rendelkezésére. Ilyesmi az indoeurópai nyelvekben és ennek következtében a szláv nyelvekben sem fejlődött ki. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az indoeurópai nyelvek közül az *összláv* kizárólag körülírással tudta volna a műveltetést kifejezni. Már az *összláv* korszakban lehetséges volt, hogy egyes igeosztályok jellegzetes magánhangzói (mutatói) és az ige- gyökmagánhangzójának különböző fokú váltakozásai révén kauzativitás jöjjön létre. Vagyis a kauzatív igék képzése így történt:

Az ige gyökének „e” hangja vagy valamely diftongusa átalakult „o”-vá (esetleg más diftongussá), amihez még egy képző járult. A nyelvtudomány mai álláspontja szerint ez a képző a szláv nyelvekben az -i hang volt. (Természetesen az ige gyökében analógias úton később nemcsak e-o, hanem más hangváltakozások is bekövetkezhettek, lásd a jegyzetekhez csatolt táblázatot!) Az a képző tehát, amely a kauzativitás jelentését magában foglalta (gyökmagánhangzó-váltakozással együtt), az ősi finnugor -t-hez képest az *összlávban* az -i képző volt. Pl. *мерети* (< mertí) — *морити*.

Az első ige bizonyos állapotot, a második pedig egy olyan cselekvést fejez ki, amely ezt az állapotot előidézte. [17] Igaz, hogy ez a képzés ma már nem produktív, azonban a régi szláv nyelvekben, különösen az oroszban találunk azonos gyökű igepárokat, amelyek közül az egyik valamilyen cselekvést vagy állapotot fejez ki, a másik pedig azt a kényszert vagy buzdítást jelöli, amelynek következtében ez a cselekvés vagy állapot létrejön. Figyeljük meg meg a következő igét is: *пить* = inni, de *поить* = itatni. A második az elsőhöz képest műveltetést fejez ki. Az orosz terminológia szerint néha különbséget teszünk a *tulajdonképpen kauzatív* igék

és a *faktitív*

igék között. Az elsőt *cselekvést* kifejező *tárgyas* igéből (pl. *Пить* < *пити*), a másodikat *állapotot* kifejező *tárgyaltan* igéből képezzük (pl. *буди́ти* < *бъде́ти*). Néha azonban közös néven, mindegyiket *kauzatív* igéknek ne-

vezik az orosz történeti nyelvtanok. Az elnevezés körül különben ugyan-
úgy, mint a magyar nyelvészethen, a szlavisztikában is elég nagy tarkaság-
gal találkozunk. Íme néhány név az eddigieken kívül: понудительные
vagy побудительные, принудительные vagy винословные глаголы.

Az orosz nyelvtanok a kauzatív igéket a IV. osztálynak ahhoz a
csoportjához sorolják, amelyeknek az infinitívusz-töve -i-re végződik.
Sok kauzatív ige a III. és II. igeosztályba is besorolható (mégpedig
utóbbinak abba a csoportjába, amelyek állapotváltozást fejeznek ki,
ezek az ún. inchoatív igék, néha pedig ugyancsak a IV. igeosztály ama
csoportjába, amelynek infinitívusz-töve -ě-re végződik. Példák: пити
(III. igeosztály) — пѣти; чѣрнѣти (III. i.-o.) — чѣрнити (befeketít),
гынѡути (II. i.-o.) — гоубити (elronf), гаснѡути (II. i.-o.) — гасити,
сѣхнѡути (II. i.-o.) соушити (kiszárit), глѣхнѡути (II. i.-o.) — глюшити
(süketít), сѣдѣти (III. i.-o.) — садити.

Ez igepárok között néha még a mai orosz nyelvben is elég világos
az összefüggés, akadnak azonban — mint ezt már jeleztük — olya-
nok is köztük, amelyeknek a jelentései ma már túlságosan eltávolodtak
egymástól, és így a két ige közti kapcsolat teljesen elmosódott. Vö.:
мѣрнѡути (elhalványodik, elsötétedik) és морочити (becsap, bolonddá
tesz). Egykor az utóbbi ige az elsőhöz képest kauzatívnek számított.

Kissé bonyolítja a problémát az a tény, hogy a kauzatív igéket
nagyjában ugyanazok a szerkezeti sajátosságok jellemezték, mint az
iteratív igéket. Az -i képző az összlávban nemesak igéhez, hanem
főnévhez is hozzájárulhatott. Ha az -i képző névszóhoz járult, akkor
abból kauzatív (пѣтъ teli > пѣтитъ telí), ha igéhez járult, akkor
abból vagy kauzatív, vagy iteratív ige lett. Mivel pedig a denomina-
tívák, amelyekből kauzatívumok voltak képezhetők, gyakran bizonyos
állandó cselekvést jelölnek, jelentésük alapján igen közel állanak az
iteratív igékhez. Ez magyarázza talán meg a kauzatív és iteratív igék
közti összefüggéseket. Az a tény viszont, hogy a kauzatív igékkel
teljesen azonos szerkezeti sajátosságokkal rendelkező igék sem mindig
kauzatív jelentésűek, arra mutat, hogy a kauzatív igék eredete a távoli
régmúltba nyúlik vissza és szláv talajon nemigen fejlődött tovább.

III.

Már a magyar nyelvtudományt is foglalkoztatta az a kérdés, hogy ké-
pezhetők voltak-e műveltető igék névszóból. [18] Baboss igenlően vála-
szolja meg a kérdést, és mint már érintettük, az összlávban is hasonló volt
a helyzet, sőt Miklosichnak [19] egyenesen az a véleménye, hogy a kauzatív
igék rendszerint denominatívák, erre mutat szerinte a fő képzése is:

vesíti	kojiti	loziti	rastiti	saditi	slaviti
t e s z i, o k o z z a, h o g y v a l a m i					
függjön	pihenjen	feküdjön	nőjjön	üljön	híres legyen
A fenti igék a következő főnevekkel függnek össze:					
vész	koj	logъ	rastъ	sadъ	slava

Miklosich szerint e szabály alól, hogy a kauzatív igék denominatívák, csak kevés és csak egyes igékre és egyes nyelvekre korlátozódott kivételek akadnak, amelyek abból állnak, hogy egyes tárgyatlan (neutrális) igék prefix segítségével vagy anélkül kauzatív és így tárgyas igékké válnak. [20] Példák: óind. dhâ = szívni, szopni; szerb. do-jiti = szoptatni; szerb. zobati = zabot eszik (lő), szerb. zobiti = zab-bal etet; szerb. igrati = táncol, játszik, pazigrati = megtáncoltat, szerb. smejati = nevet; nasmejati: megnevettet. Miklosichnak éppen az a véleménye, hogy a kauzatív igék a tárgyatlan igéknek egy különleges fajtát alkotják, amelyek azt fejezik ki, hogy *az alany nem maga, hanem mással végezteti a cselekvést*. Meillet-nek is az a véleménye, hogy (-iti végű) kauzatív igék bármely névszóból képezhetők voltak. [21] Pl. остръ > острить (éles—élesít). Ez különben ma is megfigyelhető: бел-и-ть, пыл-и-ть, суд-и-ть, молод-и-ть; мороз-морозить, двое-двоить, звон-звонить, рана-ранить, сытый-сытитъ, холод-холодить, сахар-сахарить (fagyaszt, kettéoszt, csenget, sebet ejt, jóllakat, lehűt, édesít).

Trautmann [22] a kauzatívák között a következő denominatívákat és deverbatívákat említi meg: благословить, бросить, воротить, кончить, купить, простить, гасить, красить, грозить, молотить, платить, портить, чистить, гладить, сердиться, громоздить, топить, грабить, рубить, любить, ставить, давить, ловить, кормить, стремиться, знакомить, графить, шутить, дорожить, ложиться, мучить, служить, морщить, тащить, бранить, ценить, валить, палить, мыслить, варить, курить, поить, кроить, стоить тайть. A felsorolt igék között egyébként szép számmal akadnak olyanok, amelyekről nem világos, miért sorolja Trautmann azokat a kauzatív igék közé.

Összefoglalóan a következőket mondhatjuk el a kauzatív igék jelentéstartalmáról:

Azokat az igéket, amelyek valamilyen cselekvés végrehajtására ösztönöznek — kauzatív, műveltető igéknek szokás nevezni. A kauzativitás azonban a múltra vonatkozóan szűkebb értelemben veendő mind a finnugor, mind az indoeurópai alapnyelvben és az összlávban is. Ezek az igék a kényszerítés fogalmát hordozzák magukban, olyan cselekvést, amelynek eredménye egy másik cselekvés: én teszem, okozom, előidézem, hogy valami véghemenjen, megtörténjen; pl. гасить — kiolt, azaz: teszem, okozom, hogy valami kialudjék (заставить гаснуть); поить — itat, azaz: teszem, okozom, hogy igyék (заставить пить). Ennyiben beszélhetünk kauzativitásról már az összlávban is, ahol az igefajták (залог) egyébként is még csak gyengén fejlődtek ki. Az a kauzativitás, amely a már említett három mozzanatból áll, későbbi eredetű és általában csak körülírással fejezhető ki a mai oroszban. (Erről lásd a következő fejezetet!) Amíg tehát a magyarban külön nyelvtani kategória a műveltető ige, addig az oroszban és a többi más szláv, illetve indoeurópai nyelvben inkább csak kauzatív igékről lehet szó, vagyis olyanokról, amelyeknek lexikai jelentése hordozza magában a műveltetést, akár gyökigék, akár képzettek (vagyis amelyeknél a műveltetés kifejezésére nincs szükség körülírással). Ezeknek az igéknek jelentéstartalma igen gazdag, kifejezhetnek parancsot, kérést, tilalmat, engedélyezést stb. Képzésük is igen sokrétű, azonban

az ősi -i képző és a gyökmagánhangzó-váltakozás segítségével csak újabb szavak és nem a szavaknak újabb alakjai voltak képezhetők.

IV.

Mielőtt rátérnénk a kauzativitás jelenlegi helyzetének az ismeretetésére a magyarban és oroszban, ízelítőül és összehasonlításként bemutattuk, hogyan megy végbe a műveltetés néhány más nyelvben.

Indoeurópai nyelvcsalád :

Már említettük, hogy a német és francia ma analitikusan, tehát körülírással fejezi ki a műveltetést (a *machen*, *lassen*, *faire* igék segítségével), de a német pl. még sok nyomát őrzi a valószínűleg eredetibb, ősből szintetikus képzésnek, amikor még a műveltetést (akárcsak az ősszlávban) tömagánhangzó-változás (Ablaut, Umlaut) fejezte ki. Néhány példa: Trinken: inni, de: trānken: itatni, springen: ugrani, de: sprengen: vágatni, felrobbantani, liegen: feküdni, de: legen: fektetni, sitzen: ülni, de: setzen: ültetni stb.

A t a d z s í k-ban, mint a magyarban, utóképző segítségével fejezik ki a műveltetést. Ez az utóképző:

хур-дан = enni
хур-ОИ-дан = etetni

Török—tatár nyelvcsalád :

A t a t á r-ban a műveltetés így történik:

яз = írj, яз-дыр = írass,
ян = égni, ян-дыр = égetni,
ю = mosni, ю-дыр = mosatni,
куч = áttelepül, átköltözik, куч-ер = áttelepít, átköltöztet.

Néha több képző kapcsolódik egymáshoz és ennek következtében kétszeres és háromszoros műveltetés áll elő. Pl.:

аш = enni, ашам = etetni,
аш-ам-мыр = etetni kényszeríteni.

(Vö.: a magyarban: sejtetni hagyja — ez helytelen, bár könyvben és újságban is találkozunk ezzel a kifejezéssel, mert kétszer jelzi a műveltetést; helyesen: sejteti, [23] és

аш-ам-мыр-м = etetni kényszeríteni valakinek a révén.

Finnugor nyelvcsalád :

A z ü r j é n - k o m i nyelvben:

пörны = ledől, felborul,
пор-өд-ны = ledönt, vagyis esést idéz elő.

A z e r z j á n - m o r d v i n nyelvben:

куломс = meghalni,
кул-оот-омс = megöl, elöl, vagyis: teszem, okozom, hogy meghaljon.

Sémi nyelvcsalád :

A z a r a b nyelvben (tárgyas igékből képzik és kettős tárgyesetet vonz):

ماربا = inni (1. igefajta), és ebből képzett alak az
اشربا = itatni (4. igefajta).

A h é b e r nyelvben:

ani *ochel* tapuz — almát eszem, ani *maachil* et hajeled tapuz — etetem almával a gyereket, hu *loves* beged — felölti a ruhát, hu *malbis* et hajeled —

öltözteti a gyereket, hahasmal *dolek* — ég a villany, ani *madlik* et hahasmal — égetem a villanyt, ani *roe* et hatalmuna — látom a képet, ani *mare* et hatalmuna lajeled — mutatom a képet a gyerekeknek.

A sémi nyelvekben a műveltetés kifejezése morfológizálódott, vagyis ott külön igefajta (צורת) áll a műveltetés rendelkezésére. (A héberben pl. a *hifil* — *הפעיל*).

V.

A mai magyar nyelv műveltető igéi azt fejezik ki, hogy a mondat alanya nem maga végzi a cselekvést, hanem mással végezteti. Nem maga *vásárol*, hanem mással *vásároltat* cipőt, nem *beszél*, hanem *beszéllet*. Az első példamondat esetében az alany cselekvősége nem hat közvetlenül a cipőre, hanem csupán valaki másnak a közvetítésével. Az okozás, a cselekvés tehát *közvetett*. Az ilyen közvetett cselekvést kifejező mondatokban rendszerint megfigyelhető a már említett három mozzanat: *A*: a cselekvés megindítója, okozója, *B*: a cselekvés igazi, tényleges végrehajtója és végül *C*: amelyre a cselekvés kihat. Mint ismeretes, mindezt a magyar nyelv a következő képzők segítségével tudja kifejezni: *-at*, *-el*, *-tat*, *-tet*.

Az egytagú igék képzője rendszerint *-at*, *-et*; pl. *varrni* — *varrat*, *ad* — *adat*, *kér* — *kéret*, *főz* — *főzet*. Azonban néhány olyan egytagú ige képzője, amelyben a *-t* előtt rövid magánhangzó van, *-tat*, *-tet*. Pl. *üt* — *ültet*, *fut* — *futtat*. Ugyancsak *-tat*, *-tet* a képző néhány egytagú ige mellett, amelyek *egy* (bármilyen) mássalhangzóra végződnek: *allat*, *nyugtat*, *koptat*, *léptet* stb.

A többtagú igék legnagyobb részének képzője *-tat*, *-tet*: *dolgoztat*, *másoltat*, *terveztet*, *beszéltet*.

Amennyiben az ige töve *-t-re* végződik, ennek két változata lehet:

a) Ha az ige töve magánhangzó + *t*, akkor a képző *-tat*, *-tet* (még az egytagú igéknél is): *nevet* — *nevettet*, *épít* — *épített*, *köt* — *köttet*, *vet* — *vettet*;

b) Ha az ige töve mássalhangzó + *t*, akkor a képző: *-at*, *-et*, pl.: *tart* — *tartat*, *választ* — *választat*, *fest* — *festet*, *bont* — *bontat*.

Az *-sz* hanggal bővülő *v-tövé* igék képzője *-tat*, *-tet*: *inni* — *iszik* — *ítat*, *tenni* — *tesz* — *tetet*.

Ma csak tárgyas igékből képezhetők a műveltető igék, van azonban néhány eset, amikor tárgyatlan és visszaható igékből is képezhetők, pl. *eszébe jut* — *eszébe juttat*, *mosdani* — *mosdatni*. Különben a műveltető igék egyaránt felvehetik mind az alanyi, mind a tárgyas igeragozás ragjait: a beteggel orvosságot *ítatok*; nyári ruhámat *kitisztáltatom*. [24]

A magyar műveltető igékkel kapcsolatban felvetődik az a kérdés, hogyan fordíthatók ma ezek oroszra. Ha erre a kérdésre megtaláljuk a választ, akkor már azt a kérdést is tisztáztuk egyúttal, hogy milyen eszközök állnak az orosz nyelv rendelkezésére a műveltető igék fordítására, vagy éppen arra is vehetünk egy pillantást, hogyan fordítsuk magyarra azokat az orosz mondatokat, amelyek jelentésánilag a magyar műveltetésnek megfelelő tartalmat hordoznak magukban.

Amint már az eddigiek folyamán is leszögeztük, az oroszban nincsen külön műveltető ige (ezt a grammatikai kategóriát az orosz nyelv-tanok nem ismerik), és nincsen — ma már — külön műveltető képzője

sem, hanem a műveltetés különböző árnyalatait — parancs, felszólítás, kérelem stb. — különböző eszközök, rendszerint különböző igék segítségével fejezik ki.

A szovjet akadémiai nyelvtan [25] az ún. objektív infinitívuszos igei szófüzések (словосочетания глагола с объективным инфинитивом) tárgyalása kapcsán közel jut a műveltetés fogalmához, amennyiben olyan mondatokat idéz, amikor a cselekvést végrehajtó alany (субъект) nem esik egybe a mondat igazi alanyával: велел мне уходить (*ткp он велел, чтобы я уходил*).

Szabó Miklós az orosz kiegészítő (дополнение) fogalmán keresztül közelíti meg a kérdést, amikor azt mondja, hogy „a kiegészítő lehet az oroszban főnévi igenév is, amely bizonyos meghatározott jelentésű igékkel kapcsolatban fordul elő (parancs, kérés, tilalom) és ilyenkor a főnévi igenévvel kifejezett cselekvést nem az alany, hanem más személy hajtja végre. Pl.: Дедушка велел мне (что?) гулять по двору. [26]

Kétségtelen, hogy a műveltetés kifejezésére alkalmas az általa felsorolt hat ige: велеть, заказать, заставить, пригласить, приказать, просить. Az ilyen igéknek a száma természetesen tovább is növelhető pl.: дать, притти, распорядиться, возбуждать, вызывать, разрешать, позволять, делать, наказать (utasítani valakit), поручить, приневолить, принудить, запретить stb. Pl. Врач распорядился проświetить больного — az orvos átvilágíttatta a beteget; он пригласил гостя сесть — leültette a vendéget.

Meg kell jegyeznünk, a műveltetés szigorától is függ, hogy a felsorolt igék közül melyiket használjuk a műveltetés körülírására. A велеть adott esetben pl. lehet udvariasabb színezetű, mint a приказать.

E két igével kapcsolatosan utalnunk kell továbbá még arra is, hogy rendszerint csak személyek mellett lehet azokat használni, tárgyakkal kapcsolatban általában nem használhatók. Ebben a mondatban pl.: „az erős gáz köhöggteti az embert”, hiba lenne a велеть-et alkalmazni, tehát helyesen így fordítandó: сильный газ заставляет кашлять человека, de így is lehet: сильный газ вызывает кашель у человека).

Gyakran nem kell körülírni orosz fordításnál a műveltetést, mert egyszerűen a mondatbeli helyzet teszi műveltetővé az igét, vagyis magától értetődik, hogy műveltetésről van szó. Példák: Hol lehetne kitisztíttatni a cipőt? — Где можно почистить обувь?, szeretném megjavíttatni a cipőmet — мне нужно отдать в ремонт обувь, szeretném megfestetni a hajamat (egy borbélyüzletben szólva!) — я хочу покрасить волосы, szeretném megnyíratni a hajamat (mint előbb!) — я хочу постричь волосы, Augias császár 30 éven át nem tisztíttatta ki az istállóját — царь Авгий не чистил конюшни 30 лет, a barátnőm önnél varrat. Én is szeretnék egy ruhát csináltatni — моя подруга шьёт у вас. Я тоже хотела бы заказать платье, statárium elé állítom és főbelövelem — я велю его судить в 24 часа, и мы расстреляем его... meg kell javíttatni a gyerek cipőjét — надо починить ребёнку ботинки, nyíratkoznom kell (le kell nyíratni a hajam) — мне нужно постричься, meg akarta festetni a haját — ей хотелось бы покрасить себе волосы, Sándorral küldettem neki egy csomagot — с Александром послал ему свёрток.

Előfordul, hogy önálló ige és egy főnév ragozott alakja fejezi ki a műveltetést: ruháztat — снабжать одеждой, foglalkoztat — занимать, napimáztat — напимать, biztosít munkával, éhen halat, kiéheztet — замаривать голодом, előléptet — приводить во что-л., adat valakivel valakinek valamit — передать кем-л. что-л.

A magyar műveltető igéket nem kell mindig az oroszban is műveltetéssel fordítani. A műveltetést néha fel lehet oldani: ébresztesse fel magát kissé korábban — велите разбудить себя пораньше helyett jó: скажите, чтобы вас разбудили пораньше is; elküldette velem a levelet a postára — он велел мне послать письмо на почту helyett jó: он послал письмо через меня на почту.

Viszont az orosz műveltetést sem kell magyarra mindig műveltető igével fordítani: знакомство не только не беспокоило их, но ещё заставляло часто смеяться от чистого сердца — ahelyett, hogy ismeretségem (Pugacsovval) nyugtalanította volna őket, néha még szívből nevettek is rajta; ... его высокоблагородие приказал ваме благородие отвести в острог — a nagyságos úr megparancsolta, hogy vigyük a tekintetes urat a börtönbe. [27]

Megfigyelhető ennek a fordítottja is. Műfordítóink gyakran bátor-talanul használják, vagy egyenesen fölöslegesen mellőzik a nyelv nyújtotta lehetőséget: a műveltető igék használatát. Helyhiány miatt legyen szabad itt csak egyetlen példára hivatkoznunk. Az egyébként kiváló, nemrég elhunyt műfordítónk, *Honti Rezső* Puskin: A kapitány lánya c. műfordításából vesszük a következő példákat, amelyek eléggé szemléltetni fogják, hogy a műveltető igék használata rövidebbé, kifejezőbbé tenné a mondatot: ... он велел отвести меня в острог — megparancsolta, hogy vigyenek a börtönbe (a börtönbe vitetett), ... государыня ... повелела ... сослать в отдалённый край Сибири — a császárnő megparancsolta, hogy vigyék a távoli Szibériába (elvitette), ... Пугачёв велел ехать в Берду — P. megparancsolta, hogy hajtson vissza Berdbe (P. visszahajtatott Berdbe), ... он (Пугачёв) велел выдать мне пропуск — meghagyta neki, állítson ki a számomra útlevelet (útlevelet adatott ki vele), комендант позвал капрала и велел ему взять лист из рук убитого козака — a kapitány előhívta a káplárt és megparancsolta neki, vegye ki a papírt a megölt kozáknak kezéből (... és kivétette a megölt kozák kezéből a papírt); комендант велел Ивану Игнатьичу навести пушки их толпу — a kapitány megparancsolta Iván Ignátjicsnak, hogy irányítsa az ágyút arra a tömegre (a tömegre irányíttatta az ágyút), ... велел Савельичу дать ему полтину — (... megparancsoltam Száveljicsnek, adjon neki fél rubel borraivalót), (*tkp*: adattam Száveljicsnek fél rubel borraivalót), Барин, не прикажешь ли воротиться? — nagyságos úr, nem parancsolod, hogy visszaforduljunk? (*tkp*: nem hajtatsz vissza?), Я приказал ехать на незнакомый предмет — megparancsoltam, hogy hajtson az ismeretlen tárgy felé (*tkp*: ... hajtattam), Я велел ему доложить обо мне — megmondtam neki, jelentsen be (*tkp*: bejelentettem magam), Она кликнула девку и велела ей позвать урядника — beszólította a szobalányt és megparancsolta, hogy hívja be az altisztet (*tkp*: ... behívatta),

Командант велел его к себе представить — a kapitány megparancsolta, hogy vezessék elébe (*tkp*: ... elővezettette).

Sok orosz visszaható igének a cselekvő alakja műveltetést fejez ki a visszaható alakjához képest. Néhány példa:

прекратиться	— megszűnni,	прекратить	— megszüntetni,
умываться	— mosdani,	умывать кого-л.	— mosdatni
раздеваться	— levetkőzik,	раздевать	— levetkőztet,
торопиться	— sietni,	торопить	— siettetni
ознакомляться	— megismerkedni	ознакомлять	— megismertetni,
укрывать	} elbújni,	укрывать	} elbújtat, elrejt
скрывать		скрывать	
прятаться		прятать	
воротиться	— forog,	воротить	— megforgat,
переселяться	— áttelepül, átköltözik,	переселять	— áttelepít, átköltöztet,
повалиться	— ledől, felborul,	повалить	— ledönt.

Néha сделать + alárendelt mondat is alkalmas a műveltetés kifejezésére: elfelejtettem vele a bánatot — Я сделал ему всё, чтобы он забыл горе.

Egészen ritka eset, amikor az oroszban parancsoló módot találunk műveltető értelemben: Вам хорошо, я и сына в университете *содержу*, малых в гимназии *воспитываю*, так мне першеронов не купить — magának könnyű, de nekem fiamat az egyetemen kell taníttatnom, a kisfiunkat a gimnáziumban kell neveltetnem, ezért hát nem vásárolhatok igáslovakat. [28]

Már a kauzatív igék történeti vizsgálatánál láttuk, hogy az oroszban ősidők óta sok olyan ige van, amelyeknek lexikai jelentése műveltető. Itten külön igék a műveltetés kifejezésére:

переменять, изменять, преобразовать: változtat, кормить — etet, поить — itat, усыплять — altat, обманывать — áltat, успокаивать — nyugtat, проваливать — buktat, изнашивать — koptat, сажать — ültet, перерывать — szüntet, демонстрировать — tüntet, будить, поднимать — kelt, ébreszt, спасать — ment, наполнять — tölt, загибать — hajt, развязывать — bont, портить — ront, топить — fűt, открывать — nyit, печь — süt, изъяснять — megértet, закрепить — rögzít, напоминать кому-л. что-л. — eszébe juttat, произвести — származtat, видоизменять — megváltoztat, модосит, наскучивать кому-л. чему-л. — untat, поить кого-л. — itat, megitat, поить кого-л. чаем — vkit megvendégel (*tkp*: megitat teával), я поил коня — megitattam a lovamat, насмешить — megnevettet («Пойдёмте, батюшка, там вас я насмешу» — Грибосдов: Горе от ума — Menjünk... Majd megkacagtatom), сплавлять — úsztatni (Вниз по Волге сплавляют лес... А Volgán lefelé úsztatják a fát), ознакомить — megismertet (Достаточно подробно я ознакомил тебя с историей Московского университета — elég részletesen megismertettek a moszkvai egyetem történetével), печатать — megjelentet, кланяться кому-л. — üdvöztetni (Он вам кланяется — üdvözl-

teti önt), сшить — varratni (Я сшил себе костюм — varratam [csináltattam] egy öltönyt), экзаменировать — vizsgáztatni, подсаживать — felültet, mellé-, odaültet, заказывать — csináltat.

* * *

Végére értünk dolgozatunknak. Ha vázlatosan is, de talán sikerült bemutatnunk a kauzativitás múltba nyúló szárait mind a magyar, mind az orosz nyelvben. Valamennyi finnugor nyelv híven őrzi a műveltetés ősi -t képző elemét valamilyen hangformában; igaz, az indoeurópai nyelvek, és így a szláv nyelvek a -t-nek megfelelő -i (-и) képzőt már nem mindig mutatják fel ilyen világosan, azért az -и képző + +gyökmagánhangzó-váltakozás, mint a műveltetés ősi kifejező eszköze, számos szláv nyelv példája nyomán igazolható. Azt is láttuk, hogy eredetileg mind a finnugor, mind az indoeurópai és így a szláv nyelvekben is csak a *közvetlen műveltetés* volt meg, a három mozzanatú *közvetett műveltetés* későbbi fejlődés eredménye. Ma az orosz nyelv nem szívesen fordul a műveltetés kifejezéséhez, de távolról sem olyan szegényesek az eszközei ebből a célból, amint az talán az első pillanatra látszik. A magyar műveltető igék fordítására segédigék, önálló (lexikálisan műveltető jelentést magában foglaló) igék és más morfológiai és szintaktikai elemek állnak az orosz nyelvnek rendelkezésére. Reméljük, hogy e dolgozathoz csatolt példatár is hatásosan fogja ezt szemléltetni.

Példatár

A tanár vizsgáztatja a diákokat — преподаватель принимает экзамен у студентов; az elnök megszavaztatta a kérdést — председатель подверг голосованию вопрос (vagy: поставил на голосование вопрос); az önludatos nő nem fizetett mással a feketekávéját — сознательная женщина не оплачивает другим свой чёрный кофе; meg akartam csináltatni a szemüvegem — я хотел дать исправить очки; az apa 20 forintot adott az anyával a fiának — отец мамой передал сыну 20 форинтов; mindjárt hívatom őt — я приглашу его прийти ко мне; a forradalom megszüntette a kizsákmányolást — революция прекратила эксплуатацию; a párt a szakemberekkel kidolgoztatta az ötéves tervet — партия заставляет специалистов разрабатывать пятилетний план; az igazgató levelet írat a titkárral — директор велит секретарю писать письмо; a miniszter megnevezet az ellenőrrel minden új gyárat — министр заставляет инспектора осматривать каждый новый завод; taníttassák gyermekeiket az egyetemen! — пусть они дают учиться своих детей в университете!; meg kell javíttatni a gyerek cipőjét — надо починить ребёнку ботинки; óra alatt a tanító a tanulókkal az olvasmányra kérdeztetett — во время урока учитель велел ученикам ставить вопросы к тексту; leültette — он заставил его сесть; tájékoztatni foglak erről — я прикажу уведомить тебя об этом; őn sokáig váratott magára — долго вы заставили себя ждать; siettetni az elutazásomat — он торопит меня с отъездом; régen a földesúr látástól vakulásig dolgoztatta a nőket — когда-то помещик заставлял работать женщин от зари до зари; fűtess be a fürdőszobában — прикажи истопить баню; ne kéresse magát — не заставляйте просить вас; másoltassa le a hallgatóval a tételeket — велите слушателю списать тезисы; az anya felülteti gyermekét a kocsira — мать подсаживает ребёнка на коляску; az igazgató levelet írat a szülőkhöz — директор заставляет писать письмо родителям; te miért hallgattatad el a többieket? — ты почему заставил остальных замолчать? (vagy: ты почему принуждаешь остальных к молчанию?); holnap megmagyaráztatom magamnak azt, amit nem értek — я завтра дам себе объяснить то, что не понимаю; a beteg becsukatja az ablakot —

больной приказывает (vagy : просит) закрыть окно ; ez a jó könyv elgondolkoztatja az embert — эта хорошая книга заставляет человека задуматься ; a kapitalisták éhbérért dolgoztatják a munkásokat — капиталисты заставляют рабочих работать за нищенскую зарплату ; az asszony kenyeret hozat — женщина велит принести хлеб ; a kulák dolgoztatja a parasztot — кулак заставляет крестьянина работать ; elhallgattatták — его заставили замолчать ; feltétem a csomagot a szekérre — я велел положить чемодан свой на тележку ; megnyergeltette a lovat — он велел оседлать лошадь ; elolvastatta velünk a felíratot — он просил нас прочесть надпись ; a gazda azt kérdezteti, mi tetszik — хозяин приказал спросить, что вам угодно.

Példák az orosz irodalomból: [30]

Адриан обошёл своё жилище, сел у окошка и приказал готовить самовар (Пушкин : Гробовщик) — A. körüljárta lakását, leült az ablakhoz és elkészíttette a szamovárt, После обеда Крюков, недовольный супом и жарким, велел заложить беговые дрожжи (Чехов, Тина, II) — ebéd után K. a levessel és a reszpenyével meg nem elégedve, befogatta a versenykocsit, Григорий около Вешенской дал коню отдохнуть с полчаса, напоил его и, не заезжая в станицу, направился в Черный (Шолохов, Тихий Дон, кн. 3. ч. 6, XIX) — Grigorij Vesenszkaia körül kb. egy félóraig pihentette a lovát, megitatta és nem hajtva be a faluba, elindult Csornijba, Велели там идти под красный флаг . . . (Маяковский, Во весь голос) — vörös zászló alatt meneteltettek bennünket, Она велела принести ужинать, сама разобрала вещи, сама помогла стлать постели и не забыла обсыпать их персидским порошком (Толстой, Л., Анна Каренина, ч. 5, XIX) — vacsorát hozatott, maga válogatta ki a dolgokat, maga vetette meg az ágyakat és nem felejtette el behinteni perzsa porral, Наталья Сергеевна приказала собираться пчельникам, а сама вышла искать Ольгу . . . (Лермонтов, Вадим, ч. 1, гл. VII) — N. Sz. gyülekeztette az énekeseket, maga pedig elment, hogy megkeresse Olgát, . . . велел повесить хоть меня, старика ! — hát akasztass fel engem, öregem, . . . Я с тебя живого кожу велю содрать на тулупы — elevenen lenyúzatom a bőrödet bundának, . . . Пугачёв . . . велел мне садиться с ним в кибитку — P. maga mellé ültetett a kibitkába, . . . не заставить ли его обещать племянницу ? — adassuk össze veled a hugát ? . . . оттого ли, что в сердце его таилась искра того же чувства, которое и меня заставляло молчать — az is lehet, hogy élt még szívében egy szikrája annak az érzésnek, amely velem is elhallgattatta ; . . . генерал велел нас вывести — a tábornok kivezette-tett, Прикажи-ка лучше отвести мне квартиру — inkább adass kvártélyt, он велел кликнуть кузнеца — ez kovácsot hívatott, генерал велел кликнуть вчерашнего злодея — a tábornok beszólíttatta a tegnapi gonosztevőt.

Egy magyar irodalmi példa :

Ki se' terítetteti, meg se' mosatja (Arany : Tetemrehívás) — Он даже не велит его положить, даже не велит его помыть.

Néhány cseh példa :

Ředitel velem nápsát dopis rodičům — az igazgató levelet írat a szülőkhöz ; kapitalisti zastavi pracujících pracovat za malý plat — a kapitalisták éhbérért dolgoztatják a munkásokat ; ve škole zastavi děti mnoho číst — az iskolában sokat olvastatják a gyerekeket.

Néhány ukrán példa :

Батько через маму передав си́ну 20 фори́нтів — az apa 20 forintot adatott az anyával a fiának ; Гість дав офі́цанту пові́сити на вішалку пальто — a vendég a fogásra akasztatta a pincérrel a kabátját ; я дав пожа́ти пше́ницю — learattam a gabonát.

Amikor főmagánhangzováltozás és -i képző jelzi a műveltetést

пить — поить	inni — itatni
сесть — садить	leülni — ültetni
верить, вѣрѣти — варить	forrni — forralni
мерети — морити	meghalni — kiirt, kipusztít
см. : заморить голодом	kiéheztet
стоять — ставить	állni — állítani
бѣдѣти — боудити	ébren van — ébreszt
чернеть — чернить	(meg)feketedik — befeketít
гыноути — гоубити	elpusztul — elront,
	elpusztít
гасноути — гасити	kialszik — elolt
сѣхноути — соушити	kiszárad — ki-, elszárit
гльхноути — глюшити	megsiketül — süketít

J E G Y Z E T E K

- [1] Baboss R. Ernő: A causativ igeképzés, Bp., A Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadványai, 41. sz., 1938.
- [2] A. Мейе: Общеславянский язык, Москва, 1951.
- [3] Franz Miklosich: Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen, IV. Band. Syntax, Heidelberg, 1926.
- [4] R. Trautmann: Kurzgefasste russische Grammatik, Leipzig, 1948.
- [5] v. Marnitz/Häusler: Russische Grammatik, Halle (Saale), 1958.
- [6] H. Bräuer: Der Akzent beim russischen Verbum, Russischunterricht, 1949. 2—3—4.
- [7] П. С. Кузнецов: Историческая грамматика русского языка, Москва, 1953.
- [8] Baboss i. m. 25.
- [9] Baboss idézi Budenz: Ugor Alaktan, 79.
- [10] Baboss idézi Budenz: NyK., IV., 145.
- [11] Baboss i. m. 27.
- [12] Uo.
- [13] Baboss i. m. 26.
- [14] NyK., XXIV., 188.
- [15] Baboss i. m. 3.
- [16] Balassa József: A magyar nyelv könyve, Bp., 1943. 180—181.
- [17] П. С. Кузнецов i. m. 214.
- [18] Nyr. XLIV., 447.
- [19] Miklosich i. m. 277.
- [20] Vö. a 9. jegyzettel.
- [21] Meillet i. m. 192.
- [22] Trautmann i. m. 142.
- [23] Balassa i. m. 180.
- [24] Deák Sándor: Учебник венгерского языка, III. Tankönyvkiadó, Bp., 1958. 47—50.
- [25] Грамматика русского языка, т. II. ч. первая, стр. 213—224. (АН СССР). М., 1954.
- [26] Szabó Miklós: Az orosz nyelv tankönyve, Bp., 1953. 318.
- [27] А. С. Пушкин: Капитанская дочка, Москва, Детгиз, 1952, стр. 121, 110.
- [28] Erdődi József idézi Lev Tolsztojból Mondattanában, 32. old. Kézirat.
- [29] A héber kivételével a következő példákat orosz átírásban adjuk meg.
- [30] Ahol a forrást nem jelöltük meg, ott a példákat А. С. Пушкин: Капитанская дочка c. művéből vettük.
- [31] Az ószláv példákat a mai orosz (néhány helyen latin) betűkkel írtuk át technikai okok miatt. Юсь большой = 9, юсь малый = 9, ять = ѣ.

Йожеф Бихари

СРЕДСТВА РУССКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ ВЫРАЖЕНИЯ КАУЗАТИВНЫХ ГЛАГОЛЬНЫХ СЛОВСОЧЕТАНИЙ

Настоящая работа показывает кратко нити уходящие в прошлое каузативности как в венгерском, так и в русском языках. В то время как все финно-угорские языки сохранили суффикс «t» выражающий каузативность, у славянских языков уже не появляется всегда соответствующий суффикс каузативности: «и».

Категория каузативности осталась и получила дальнейшее развитие в венгерском языке, но теперь эта категория отсутствует в русском языке. Каузативность на славянской почве широкого развития не получила, хотя мы находим в древних славянских языках, в частности, и в древнерусском, определённые пары глаголов одного и того же корня, из которых один обозначает некоторое действие или состояние, а другой имеет значение «заставлять производить это действие или состояние.» Венгерские каузативные глаголы с помощью суффиксов -tat, -tet (-at, -et) показывают, что субъект осуществляет действие не сам, а через посредство кого-либо другого. В русском языке каузативные значения передаются добавлением к глаголам (не ко всем!) слов ЧЕРЕЗ КОГО-ЛИБО или ЗАСТАВЛЯЯ КОГО-ЛИБО и подобных им по значению. Точнее: в венгерском языке каузативные глаголы — явление морфологическое, в русском — явление лексическое и синтаксическое. Во многих случаях оттенок каузативности в русском языке не нужно передавать каким-либо особым средством, так как лексические значения глаголов и реальная обстановка досказывает необходимое.

Во второй половине этой работы находятся разные приёмы относительно того, как передавать значения венгерских каузативных глаголов средствами русского языка.